

зокрема грошових купюр, на досить високому професійному рівні в домашніх умовах. Адже майже всі реквізити купюр були оформлені відповідним чином.

Якщо при дослідженні грошей встановлено, що грошовий знак виготовлений неправомірним шляхом, експерт вирішує питання про можливість виявлення ознак його підробленості без застосування технічних засобів і спеціальних знань.

Експерт повинен дотримуватися певної послідовності застосування криміналістичних засобів і методів, яка забезпечує повноту дослідження і збереження речових доказів.

Висновок ілюструється фототаблицею. Кількість і масштаб зображення фотознімків визначає експерт в кожному конкретному випадку відповідно до результатів дослідження.

Розслідування посадових злочинів, що вчиняються співробітниками правоохоронних органів

Узунова Г.Ю., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник лабораторії з проблем досудового розслідування ННШФПСКМ НАВС

Однією з найбільш суспільно небезпечних груп кримінальних проступків, є злочини, що вчиняються особами у зв'язку з виконанням їх службових (посадових) повноважень. Чималу частину посадових злочинів становлять злочини, що вчиняються співробітниками правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю. На сьогодні такі злочинні посягання досить поширені і представляють реальну загрозу соціально-економічному розвитку держави, її політичній стабільності, яка, в свою чергу, є невід'ємною складовою частиною національної безпеки, та заважають нормальній роботі правоохоронних органів, підривають їх авторитет, і істотно порушують права, свободи і законні інтереси громадян.

Проблема розслідування посадових злочинів вчинених співробітниками правоохоронних органів на різних етапах вимагає поглибленого дослідження, а також нових підходів до вирішення питань: вибору ефективної методики розслідування; оптимального використання інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій; тактики проведення найбільш важливих слідчих (розшукових) дій та тактичних операцій.

Важливе значення на початковому етапі розслідування посадових злочинів скоєних співробітниками правоохоронних органів, має якість проведених оперативно-розшукових заходів, для отримання доказової інформації з негласних джерел. Чим об'ємніша і достовірніша отримана оперативно-розшукова інформація, тим менше версій відпрацьовувати на початковому і подальшому етапах розслідування. Повнота і якість матеріалів значною мірою визначають, чи буде згодом доведена (і в якому обсязі) вина працівника правоохоронного органу. У зв'язку з цим вважаємо, що вкрай важливого значення набуває взаємодія співробітників оперативних підрозділів (карного розшуку та підрозділів ОТЗ) проводяться відповідні негласні слідчі (розшукові) дії, складаються підсумкові процесуальні документи. З моменту надходження інформації про вчинення (підготовку) співробітником правоохоронного органу злочину, що дає можливість спочатку визначити певну криміналістичну ситуацію, напрямки майбутнього розслідування,

джерела доказової інформації і не допустити їх знищення, уникнути помилок при оформленні матеріалів.

Для слідчої ситуації початкового етапу розслідування характерна наявність інформації: про вчинений злочин або той, що готується; про відповідний суб'єкт; характер його службових повноважень та корислива зацікавленість.

У ситуації відсутності прямих доказів вини особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, основною метою діяльності слідчого є якнайшвидше виявлення джерел доказової інформації та її процесуальне закріплення. Слід звернути особливу увагу на виключення фальсифікації доказової інформації. Одночасно слід вживати дії, що виключають надання протидії, зокрема, необхідно надавати доручення оперативному підрозділу на встановлення нових джерел доказів, перевірку версій розслідування та ін.

Слідчий узгоджує матеріали кримінального провадження з прокурором, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва, перед винесенням клопотань на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Слідчий виносить клопотання на проведення аудіо-, відеоконтролю особи (ст. 246, 250 КПК України), яке погоджується з прокурором та направляється до суду для одержання відповідної ухвали.

Слідчий виносить клопотання про проведення контролю за вчиненням злочину приміром, у формі оперативної закупки (ст. 271 КПК України), після чого прокурор приймає відповідну постанову на підставі ч. 4 ст. 246 КПК України. Слідчий дає доручення на проведення оперативної закупки та здійснення аудіо-, відеоконтролю особи оперативним працівникам (з копіями відповідних ухвали суду та постанови прокурора).

Слідчим отримується ухвала суду на затримання вимагача з метою його приводу до суду для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу (ст. 188, 190 КПК України).

Співробітниками оперативних підрозділів (карного розшуку та підрозділів ОТЗ) проводяться відповідні негласні слідчі (розшукові) дії, складаються підсумкові процесуальні документи.

Особливості посадових злочинів, скоєних співробітниками правоохоронних органів, обумовлює виділення наступних елементів у структурі їх криміналістичної характеристики: відомості про особу злочинця; дані про обстановку вчинення злочину; відомості про спосіб готування, вчинення і приховування злочинів; відомості про механізм слідоутворення на кожному з цих етапів; дані про предмет злочинного посягання.

Посадова особа правоохоронного органу має ознаки спеціального суб'єкта, тому слід звернути увагу на особливий статус осіб, що вчиняють посадові злочини, характер їх компетенції, а також можливості приховування істинного характеру злочинних дій і підтримки всередині системи правоохоронних органів.

Важливою складовою характеристики особи вказаної особи є наявність у неї відповідного правового статусу, визначеної правосуб'єктності, тобто службових повноважень, при здійсненні яких посадова особа має можливість скоювати посадові злочини. Правовий статус працівника правоохоронного органу зумовлюється видом правоохоронного органу, його цілями і завданнями, встановленими законодавством та конкретизованими у відповідних нормативних правових актах. Найбільш істотними ознаками, що свідчать про наявність у суб'єкта правового статусу посадової особи правоохоронного

органу, є: наявність управлінського рішення (наказу) про призначення особи на цю посаду, здійснення професійної діяльності (несення служби) в правоохоронному органі на певній посаді, наявність юридичних повноважень посадової особи.